

Оцінка інвестиційно-інноваційного потенціалу Львівської області

Радух Н.Б.

кандидат економічних наук,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

У статті проведено аналіз основних показників, що характеризують сучасний рівень інвестиційно-інноваційної діяльності Львівської області за період 2011–2015 рр. Охарактеризовано особливості інвестиційно-інноваційного процесу на регіональному рівні та запропоновано напрями активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з урахуванням виявлених тенденцій.

Ключові слова: інвестиції, інновації, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, прямі іноземні інвестиції, науково-технічні послуги.

Радух Н.Б. ОЦЕНКА ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проведен анализ основных показателей, характеризующих современный уровень инвестиционно-инновационной деятельности Львовской области за период 2011–2015 г. Охарактеризованы особенности инвестиционно-инновационного процесса на региональном уровне и предложены направления активизации инвестиционно-инновационной деятельности с учетом выявленных тенденций.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, фундаментальные исследования, прикладные исследования, прямые иностранные инвестиции, научно-технические услуги.

Radukh N.B. ASSESSMENT OF INVESTMENT AND INNOVATIVE POTENTIAL OF LVIV REGION

In the article analyzed the main indicators of the current level of investment and innovation Lviv region for the period 2011-2015. The peculiarities of investment and innovation process at the regional level and suggests areas of investment and enhance innovation with regard to the identified trends.

Keywords: investment, innovation, basic research, applied research, foreign direct investment, scientific and technical services.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах зростаючої конкуренції питання оцінки інноваційної активності підприємств та їх інвестиційного забезпечення є одними з найактуальніших, оскільки впровадження інноваційних продуктів є базисом ефективного розвитку підприємства, регіону та країни в цілому. Інноваційна активність та інвестиційне забезпечення нерозривно пов'язані категорії, що забезпечують економічну та соціальну ефективність суб'єктів господарювання. Сучасна ситуація демонструє, що інновації звелися до мінімального рівня, а інвестиції спрямовуються переважно в проекти з короткостроковими цілями [3, с. 73]. Аналіз інвестиційно-інноваційного потенціалу забезпечить можливість розроблення адекватної моделі інноваційно-інвестиційного розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій літературі питанням оцінювання тенденцій інвестиційно-інноваційних процесів на регіональному рівні присвячено багато публікацій вітчизняних науковців, серед яких: І. Вахович, М. Вознюк, В. Денисюк, Н. Глади-

нець, А. Кузнєцова та ін. Однак не всі аспекти цієї багатогранної проблеми з'ясовано. Багато положень мають дискусійний характер і потребують подальшого аналізу та обговорення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у визначенні динаміки інвестиційно-інноваційних процесів Львівської області в сучасних умовах економічного розвитку та посилення впливу глобалізаційних процесів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання:

- здійснити оцінку сучасного стану інноваційної активності підприємств регіону;
- проаналізувати інвестиційний потенціал регіону та визначити основні джерела здійснення інвестицій;
- визначити перспективні напрями розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у Львівській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації та інвестиції є нерозривними складниками інноваційно-інвестиційного процесу, мета якого полягає в досягненні

вищого рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, регіонів та країни у цілому. Інноваційно-інвестиційний потенціал дає комплексну характеристику інноваційного розвитку економіки, включаючи всі види матеріальних і нематеріальних ресурсів інноваційної сфери діяльності, інвестиційні ресурси на здійснення інноваційного процесу, інституціональні умови та організаційно-економічні механізми щодо забезпечення іннова-

ційно-інвестиційного процесу для досягнення постійного зростання конкурентоспроможності національної економіки [3, с. 74].

Аналіз обсягів виконаних науково-технічних робіт за період 2011–2015 рр. показав позитивну динаміку у фундаментальних дослідженнях, які зросли на 13% порівняно з 2011 р., та в науково-технічних послугах – на 0,9%; прикладні дослідження зменшилися на 5,7%, а розробки – на 8,2% (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги та структура виконаних наукових та науково-технічних робіт у Львівській області

Роки	Всього, у фактичних цінах	за видами робіт							
		фундаментальні дослідження		прикладні дослідження		розробки		науково-технічні послуги	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
2011	308330,8	106436,1	34,5	74973,7	24,3	96056,2	31,2	30864,8	10,0
2012	300802,4	125030,8	41,6	66272,2	22,0	75322,9	25,0	34176,5	11,4
2013	314935,8	135276,5	43,0	67034,8	21,3	82839,0	26,3	29785,5	9,5
2014	294246,8	133726,2	45,4	68341,0	23,2	63645,6	21,6	28534,0	9,7
2015	309151,2	146801,4	47,5	57396,0	18,6	71104,7	23,0	33849,1	10,9

Джерело: складено на основі [5]

Таблиця 2

Оцінка впровадження інновацій на підприємствах Львівської області

Показники	Роки					2015 р. до 2011 р., %
	2011	2012	2013	2014	2015	
Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	9,8	10,8	12,0	12,6	18,4	8,6
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	39	46	47	60	49	25,64
у т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	9	9	7	13	14	55,56
Освоєно інноваційної продукції, найменувань	119	115	111	132	251	110,92
із них нові види техніки	15	21	16	15	22	46,67
Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	1,5	2,1	3,0	2,1	1,9	0,4

Джерело: складено на основі [5]

Таблиця 3

Обсяги та структура джерел фінансування інноваційної діяльності у Львівській області

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів							
		власних коштів		вітчизняних інвесторів		іноземних інвесторів		інших джерел	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
2011	162676,8	146669,8	90,16	5319,7	3,27	9659,8	5,94	1027,5	0,63
2012	280614,4	261419,4	93,16	0,00	0,00	0,00	0,00	19195	6,84
2013	257053,9	213668,2	83,12	0,00	0,00	0,00	0,00	43385,7	16,88
2014	219754	183234	83,38	2504,7	1,14	0,00	0,00	34015,6	15,48
2015	277796	206605	74,37	11069	3,98	0,00	0,00	60122,2	21,64

Джерело: складено на основі [5]

Незважаючи на скорочення обсягів виконаних наукових та науково-технічних робіт, частка підприємств, що впроваджували інноваційні розробки, у 2015 р. зросла на 8,6% проти показника 2011р. та на 6,4% порівняно з показником 2013 р. (табл. 2).

У 2013 р. серед організацій Львівській області, які виконували науково-технічні роботи, працювало 76 підприємств, тобто їхня частка скоротилася на 12,64% порівняно з 2005 р.; порівнюючи з Україною їхня частка становить 6,65%; як результат, Львівська область займає третє місце після міста Києва та Харківської області за даним показником [5].

Порушення умов виконання нормативних актів щодо активізації науково-технічної та інноваційної діяльності характеризує наявність певних об'єктивних перешкод, без подолання чи врахування яких досягти ефективності інноваційної політики неможливо. Названі перепони ведуть до руйнування цілісності інноваційного процесу, уповільнення розвитку та занепаду його складників. Отже, втрачається економічний ефект і від вкладень у фундаментальні і прикладні дослідження [3, с. 76].

Основним стримуючим фактором інноваційного розвитку економіки на державному і регіональному рівнях, як правило, є постійна нестача власних коштів у підприємств.

На початку періоду незалежності України практично єдиним джерелом фінансування науково-технічного розвитку залишалися бюджетні асигнування та кошти децентралізованих фондів цільового призначення, які формувалися за адміністративно встановленими нормативами. В умовах постійного скорочення бюджетного фінансування інноваційних заходів держава фінансує в незначних обся-

гах переважно фундаментальні та прикладні дослідження, що мають загальнонаціональне значення, а також міждержавні, загальнодержавні науково-технічні програми та проекти. Крім того, держава створює умови для фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт із різних джерел. Сьогодні в Україні основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є: кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні та позичені кошти підприємств; ресурси фінансово-кредитних організацій (банків, інвестиційних компаній, страхових компаній, венчурних фондів та ін.); кошти фізичних осіб, а також інші джерела, які не заборонені чинним законодавством [3, с. 77–78].

Визначальним чинником інноваційної діяльності є фінансування відповідних робіт. В Україні у 2013 р. на їх здійснення інноваційно активні підприємства витратили 11,16 млрд. грн., що в два рази більше, ніж у 2005 р., та на 5,68% більше, ніж у 2012 р. [7, с. 83–84]. У Львівській області впродовж зазначеного періоду зафіксовано зниження питомої ваги витрат на інноваційну діяльність у загальних витратах та за рахунок власних коштів і коштів інвесторів за винятком інших джерел фінансування (табл. 3).

У 2015 р. основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в області були власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування інноваційних робіт дорівнювала 74,37%, що на 9% менше порівняно з 2014 р. та на 15,8% порівняно з 2011 р. За аналізований період практично відсутнє фінансування інновацій за рахунок

Таблиця 4

**Обсяги витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств
Львівської області, тис. грн.**

Показник	Роки					2015 р. до 2011 р., %
	2011	2012	2013	2014	2015	
Загальна сума витрат, у т. ч. за напрямками	162676,8	280614,4	257053,9	219754,3	277796,2	41,44
внутрішні дослідження і розробки	7454,7	9053,5	7735,6	13744,6	35825,3	79,19
зовнішні дослідження і розробки	414,6	1399,0	7983,8	3103,2	12748,6	96,75
придбання нових технологій	221,8	268,1	578,7	219,2	1464,9	84,86
придбання машин та обладнання для впровадження інновацій	148192,8	259954,9	232494,4	149875,6	202756,6	26,91
інші витрати	6392,9	9938,9	8261,4	52811,7	25000,8	74,43

Джерело: складено на основі [5]

надходжень коштів іноземних інвесторів, що дуже негативно позначається на інноваційному розвитку регіону.

Отже, інноваційна діяльність в області залишається на відносно низькому рівні,

проте з позитивною тенденцією до зростання. Останніми роками частка інноваційно активних підприємств (які здійснювали заходи, спрямовані на підвищення технологічного рівня виробництва і випуску нової продукції)

Таблиця 5

Рейтинг регіонів України за рівнем залучення прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США, на початок року

Роки	Україна	Львівська обл./ місце	Місце /Регіони-лідери	Обсяг	Місце /Регіони-аутсайтери	Обсяг
2011	44806,0	1254,6/ 5	1/Дніпропетровська обл.	7495,1	25/ Тернопільська обл.	59,8
			2/Харківська обл.	2716,9	24/ Чернівецька обл.	61,9
			3/ Донецька обл.	2278,2	23/ Кіровоградська обл.	65,0
2012	50333,9	1387,8/ 5	1/Дніпропетровська обл.	8208,2	25/ Чернівецька обл.	61,9
			2/Харківська обл.	2814,3	24/ Тернопільська обл.	61,9
			3/ Донецька обл.	2646,9	23/ Кіровоградська обл.	72,4
2013	54462,4	1637,8/ 5	1/Дніпропетровська обл.	8351,8	25/ Чернівецька обл.	64,3
			2/Харківська обл.	2170,4	24/ Тернопільська обл.	64,6
			3/ Донецька обл.	2981,6	23/ Кіровоградська обл.	103,7
2014	57056,4	1701,4/ 5	1/Дніпропетровська обл.	9064,0	24/ Тернопільська обл.	68,9
			2/ Донецька обл.	3602,5	23/ Чернівецька обл.	80,2
			3/Харківська обл.	2131,9	22/ Чернігівська обл.	128,4
2015	45744,8	1374,6/ 5	1/Дніпропетровська обл.	7643,2	24/ Тернопільська обл.	55,8
			2/ Донецька обл.	2168,3	23/ Чернівецька обл.	68,6
			3/ Київська обл.	1787,2	22/ Кіровоградська обл.	82,0

Джерело: складено на основі [5]

Таблиця 6

Обсяги надходження прямих іноземних інвестицій із країн світу в економіку Львівської області

Країна	2011		2012		2013		2014		2015	
	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
Всього, у т. ч.	1358,2	100	1635	100	1706	100	1374,9	100	1248,1	100
Польща	384	28	397,9	24,3	422,2	24,7	392,1	28,5	382,9	30,7
Австрія	211,4	16	220,8	13,5	227,4	13,3	199,3	14,5	178,4	14,3
Кіпр	167,8	12	478,2	29,3	474,9	27,8	281,7	20,5	213	17,1
Велика Британія	111	8	30,9	1,9	38,4	2,3	32,9	2,4	30,4	2,4
Німеччина	80,8	6	84,7	5,2	94,5	5,5	85,4	6,2	80,7	6,5
Данія	76,3	6	72,7	4,4	69,9	4,1	63,1	4,6	60,8	4,9
Швейцарія	75,7	6	76,2	4,7	78	4,6	73	5,3	69,7	5,6
США	74	6	22,4	1,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Канада	20,5	2	19,9	1,2	22,8	1,3	20,8	1,5	19,8	1,6
Угорщина	19,4	1	20,8	1,3	24,8	1,5	23,9	1,7	23,3	1,9
Ліхтенштейн	17,7	1	18,7	1,1	19,5	1,1	0	0,0	0	0,0
Нідерланди	0,0	0,0	0,0	0,0	28,9	1,7	37,2	2,7	38,2	3,1
Віргінські Острови	0,0	0,0	64,4	3,9	69,8	4,1	54,3	3,9	49,6	4,0
Гонконг	0,0	0,0	16,1	1,0	16,1	0,9	0	0,0	0	0,0
Інші країни	119,6	9	111,1	6,8	118,8	7,0	111,2	8,1	101,3	8,1

Джерело: складено на основі [5]

становила 6,2–16,6% від загальної кількості промислових підприємств. При цьому частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції становила лише 1,5–3,5% [5].

Ураховуючи дослідження, проведені О. Олійником та М. Дацишиним, що показують високий рівень кореляційної залежності між інвестиційним потенціалом регіону та розміром прямих іноземних інвестицій, «таке порівняння ілюструє міру використання інвестиційного потенціалу території» [8, с. 33]. Важливим показником, який характеризує розвиток інвестиційної активності, є обсяг прямих іноземних інвестицій у виробничо-господарську діяльність вітчизняних підприємств. Проаналізуємо зміну рівня залучення прямих іноземних інвестицій у Львівську область, порівнюючи її стан із регіонами-лідерами та регіонами-аутсайдерами країни (табл. 5).

За останні п'ять років Львівщина займає п'яте місце серед регіонів України за обсягами надходження прямих іноземних інвестицій в економіку регіону, поступаючись регіонам-лідерам: Дніпропетровській, Донецькій, Київській та Харківським областям. При цьому частка надходжень у Львівську область не перевищує 3% від усіх надходжень в Україну, тобто потенціал для розширення інвестиційних вливань у регіон дуже великий.

Основними факторами, що можуть сприяти залученню іноземних інвестицій в економіку Львівщини, є значний ринок збуту з великими потенційними можливостями.

Найбільші обсяги інвестицій в економіку регіону надходять із країн ЄС (табл. 6). Якщо в 2001–2002 рр. частка прямих іноземних інвестицій у Львівську область становила майже 30%, то на початок 2013 р. – уже 84,1%, однак

скоротилася частка інвестицій із країн СНД та інших країн.

Суттєві обсяги інвестицій спрямовані у фінансову та страхову діяльність – 453,8 млн. дол. (третина від загального обсягу), операції з нерухомим майном – 94,3 млн. дол. (6,9%), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 85,1 млн. дол. (6,2%), оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 46,5 млн. дол. (3,4%). Професійна, наукова та технічна діяльність інвестуються в розмірі не більше 1% до загальної суми капіталовкладень у регіон (у 2014 р. – 0,9%, у 2015 р. – 0,6%).

Висновки з цього дослідження. За таких обставин державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності має бути спрямоване на пряме управління інвестиціями, контроль над законністю здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами. Держава повинна стати надійним помічником і партнером. Інший важливий складник – залучені кошти. Банківська система за підтримки держави має забезпечити вливання фінансових ресурсів в економіку. У цьому контексті актуальними є питання страхування та гарантування інвестицій, де держава повинна запровадити чіткі правила до виконання. Реалізація регіональної інноваційної політики передбачає використання методичних підходів, що забезпечують узгодження інтересів суб'єктів господарювання на даній території для її економічного і соціального розвитку.

Велике значення у забезпеченні інноваційної активності мають вибір певної стратегії інноваційного розвитку та її реалізація, а також рівень забезпеченості різними ресурсами в інноваційній сфері та якість управління ними.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вахович І.М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону / І.М. Вахович, Г.Л. Денисюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1(115). – С. 143.
2. Вознюк М.А. Організаційно-інституційні умови інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні / М.А. Вознюк // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 43–50.
3. Вознюк М.А. Тенденції інвестиційно-інноваційного розвитку Львівської області / М.А. Вознюк // Регіональна економіка. – 2013. – № 3. – С. 73–81.
4. Гладинець Н.Ю. Підходи до формування стратегії інноваційного розвитку регіону / Н.Ю. Гладинець // Економіка. – 2009. – № 8(99). – С. 88–91.
5. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 р.: стат. зб. – Київ: Державна служба статистики України, 2014. – 314 с.
7. Олійник О. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України / О. Олійник, М. Дацишин // Економічні реформи сьогодні. – 2001. – № 35. – С. 31–40.